

Wijziging van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering teneinde de collectieve afwikkeling van massavorderingen verder te vergemakkelijken (Wet tot wijziging van de Wet collectieve afwikkeling massaschade)

MEMORIE VAN TOELICHTING

Algemeen

1. Inleiding

Op 27 juli 2005 is de Wet collectieve afwikkeling massaschade in werking getreden (WCAM). Deze wet biedt de mogelijkheid om een overeenkomst die voorziet in de afwikkeling van een groot aantal gelijksoortige vorderingen tot schadevergoeding - een massaschade - en die is gesloten tussen een organisatie die de belangen van de gedupeerden behartigt en de aansprakelijke partij of partijen, door de rechter verbindend te laten verklaren voor de gehele groep van gedupeerden. Inmiddels zijn mede met behulp van de WCAM vijf zaken afgewikkeld, de DES-, Dexia-, Vie d'Or-, Vedior- en Shell-zaak.

Nadat de DES- en Dexia-zaak waren afgerond heeft er mede naar aanleiding van deze zaken een evaluatie plaatsgevonden. Aan de hand van de bevindingen die uit deze evaluatie voortkwamen, zijn er gesprekken gevoerd met rechters, advocaten, belangenorganisaties en schadeveroorzakers die rechtstreeks bij deze zaken betrokken waren. Uit de evaluatie en deze gesprekken bleek dat de WCAM voorziet in een efficiënte en effectieve methode om zaken van massaschade en andere massavorderingen af te wikkelen. Ook bleek dat de wet op verschillende rechtsgebieden waar deze zaken zich voor kunnen doen, goed inzetbaar is. Zie de brief aan de Tweede Kamer van 23 oktober 2008 (Kamerstukken II 2008/09, 31 762, nr. 1). Daarentegen bleek ook dat er behoefte is aan aanvullende maatregelen ter vergroting van de onderhandelingsbereidheid van partijen en ter ondersteuning van de totstandkoming van een collectieve schikking. In de brief worden genoemd de invoering van een prejudiciële procedure bij de Hoge Raad en de mogelijkheid tot het houden van een preprocesuele comparitie. Verder is gebleken dat de WCAM op technische punten verbetering behoeft. Een wetsvoorstel dat voorziet in de invoering van een prejudiciële procedure, is op 28 januari 2011 bij de Tweede Kamer ingediend (Kamerstukken II 2010/11, 32 612, nrs. 1-3). Het onderhavige voorstel voorziet in de invoering van een preprocesuele comparitie en genoemde technische verbeterpunten. Bij de totstandkoming van dit voorstel is ook acht geslagen op de na de evaluatie afgeronde Vie d'Or-, Vedior- en Shell-zaak.

2. Aspecten van internationaal privaatrecht

In met name de Vedior- en Shell-zaak was een aanzienlijk deel van de gedupeerden ten behoeve van wie de verbindend verklaarde schikkingen waren gesloten, buiten Nederland woonachtig. Dit heeft in de procedure bij het Hof Amsterdam onder meer de vraag opgeroepen of het

Hof internationale rechtsmacht heeft en op welke wijze deze benadeelden opgeroepen moesten worden (art. 1013, vijfde lid, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv)), alsmede op welke wijze zij van de beschikking tot verbindendverklaring op de hoogte moesten worden gebracht (art. 1017, derde lid, Rv). In het belang van een zorgvuldige en efficiënte afwikkeling van grensoverschrijdende massaschades heeft mijn ambtsvoorganger naar deze en ook andere vragen van internationaal privaatrecht onderzoek laten verrichten door de *Erasmus School of Law* van de Erasmus Universiteit Rotterdam. Dit onderzoek, *The Dutch Collective Settlements Act and Private International Law*, heb ik bij brief van 1 december 2010 aan de Tweede Kamer aangeboden (Kamerstukken II 2010/11, 27 879, nr. 35). De volgende onderwerpen van internationaal privaatrecht zijn in het onderzoek geanalyseerd: internationale bevoegdheid, grensoverschrijdende oproeping, representativiteit van buitenlandse benadeelden, internationale erkenning en toepasselijke recht. De centrale onderzoeksvraag is of de bestaande (nationale, Europese en internationale) regelingen voor elk van deze grensoverschrijdende aspecten voldoende geschikt zijn voor de toepassing van WCAM-schikkingen ten behoeve van buitenlandse benadeelden en vermeende aansprakelijke partijen.

Het onderzoek bevat meerdere aanbevelingen. Een aantal daarvan ziet op de aanpassing van de bestaande relevante Europese en internationale verdragen en verordeningen. In de zojuist genoemde brief is aangekondigd dat deze aanbevelingen worden ingebracht bij eventuele initiatieven tot en onderhandelingen over aanpassing van deze verdragen en verordeningen. Zo vinden er thans onderhandelingen plaats over herziening van verordening 44/2001 inzake de bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (Brussel I). De aanbevelingen uit het rapport die daarop betrekking hebben, zal ik daarbij betrekken.

Het onderzoek bevat voorts een zestal aanbevelingen tot aanpassing van de WCAM. In de brief is aangekondigd dat daarop in dit wetsvoorstel wordt teruggekomen. Dit betreft de volgende aanbevelingen:

1. Het onderzoek wijst uit dat de Europese en internationale regelingen die voor Nederland gelden niet ongeschikt zijn voor de oproeping van grote aantallen bekende buitenlandse personen ten behoeve van wie de overeenkomst is gesloten, al is dat vaak kostbaar en arbeidsintensief. In een aantal gevallen schrijven de Europese en internationale regelingen geen wijze van oproeping voor. Zo is de oproeping van onbekende buitenlandse belanghebbenden niet geregeld door deze regelingen. Dit geldt eveneens voor bekende buitenlandse belanghebbenden zonder een bekende woonplaats of een bekend werkelijk verblijf in een lidstaat dan wel verdragsland. Voorts valt te denken aan buitenlandse benadeelden die woonachtig zijn in een land waarmee Nederland geen verdrag heeft gesloten waarin een wijze van oproeping is voorgeschreven. Dit betekent dat men in die gevallen terugvalt op de wijze van oproeping en aankondiging zoals die is geregeld in de artikelen 1013, vijfde lid, en 1017, derde lid, Rv. Deze bepalingen bieden de rechter voldoende ruimte om een adequate wijze van oproeping of aankondiging te bevelen. De onderzoekers bevelen aan deze ruimte voor het bepalen van de wijze van oproeping van buitenlandse benadeelden in de wet te expliciteren, zodat de rechter een bepaalde wijze van oproeping of aankondiging kan bevelen of goedkeuren. Aan deze aanbeveling is gevolg gegeven. Zie telkens de aan het slot van de artikelen 1013, vijfde lid, en 1017, derde lid, Rv. toegevoegde zin.

2. De onderzoekers bevelen aan om de mogelijkheden die internet biedt te benutten, om (buitenlandse) belanghebbenden op eenvoudige wijze de mogelijkheid te bieden om bijvoorbeeld de overeenkomst die verbindend is verklaard te kunnen verkrijgen, door deze te downloaden. Ook aan deze aanbeveling is gevolg gegeven. Zie de aan artikel 1013, vierde lid, toegevoegde tweede zin, en de aan artikel 1017, tweede lid, toegevoegde tweede zin.

3. Mede om de rechter de gelegenheid te bieden om een wijze van oproeping van buitenlandse belanghebbenden te bevelen of goed te keuren, adviseren de onderzoekers om in de wet te voorzien in een regiezitting. Het voorgestelde achtste lid van artikel 1013 Rv. voorziet daarin.

4. De WCAM-overeenkomst en de WCAM-procedure zijn erop gericht om massavorderingen collectief af te wikkelen. De onderzoekers wijzen er terecht op dat zich daarmee moeilijk verdraagt dat vele buitenlandse belanghebbenden zich aan de verbindendverklaring kunnen onttrekken omdat de oproeping hun niet heeft bereikt. Het Hof Amsterdam heeft zich er in een aantal zaken ook expliciet van vergewist of belanghebbenden in voldoende mate zijn opgeroepen. De onderzoekers bevelen aan in de WCAM te bepalen dat het aantal buitenlandse belanghebbenden dat niet een oproeping heeft bereikt, niet een bepaalde limiet mag overstijgen. Aan deze aanbeveling is gevolg gegeven, met dien verstande dat de rechter ook acht kan slaan op het bereiken van de oproeping van de in Nederland woonachtige benadeelden en de rechter, indien de oproeping naar zijn oordeel onvoldoende belanghebbenden heeft bereikt, de behandeling van het verzoek kan aanhouden. Zie de voorgestelde derde zin van het zevende lid van artikel 1013 Rv.

5. Een belangrijke voorwaarde voor toewijzing van het verzoek tot verbindendverklaring is de voorwaarde dat de organisaties die partij zijn bij de collectieve schikking, voldoende representatief zijn ter zake van de belangen van degenen ten behoeve van wie de schikking is gesloten (art. 7:907 lid 3, onder f, BW). De onderzoekers beschrijven een viertal deels ook in de praktijk beproefde methoden waarop dergelijke organisaties kunnen voldoen aan het representativiteitsvereiste ten aanzien van de belangen van buitenlandse benadeelden. De onderzoekers bevelen aan de rechter expliciet in een regiezitting te laten beoordelen of aan dit vereiste is voldaan. Deze aanbeveling is niet overgenomen. Een regiezitting leent zich er niet voor om reeds inhoudelijk op het verzoek in te gaan. Een dergelijke zitting heeft tot doel om uitsluitend met de verzoekers en zonder inhoudelijk op de zaak in te gaan het verdere verloop van de procedure te bespreken. Bovendien kan de rechter hierover nog geen oordeel geven indien niet alle belanghebbenden de gelegenheid hebben gehad om zich daarover uit te laten. Dat kan derhalve niet dan nadat de belanghebbenden zijn opgeroepen, terwijl in de regiezitting juist over de wijze van oproeping wordt beslist.

6. Indien een collectieve schikking ook vergoedingen aan buitenlandse benadeelden toekent, is denkbaar dat de redelijkheid van de toegekende bedragen beoordeeld moet worden tegen de achtergrond van aspecten van buitenlands recht. De onderzoekers bevelen daarom aan om in de WCAM te bepalen dat in een dergelijk geval in de overeenkomst een *damage scheduling* clause moet worden opgenomen waarin rekening wordt gehouden met de verschillen in redelijkheid tegen de achtergrond van het toepasselijke recht. Deze aanbeveling is niet overgenomen. De redelijkheid van de in de overeenkomst toegekende bedragen dient te worden beoordeeld tegen de achtergrond van *alle* relevante omstandigheden van het geval. Zie artikel 7:907 lid 3, onder b, BW, dat niet-limitatief

een tweetal omstandigheden noemt. Zie voorts Kamerstukken II 2003/04, 29 414, nr. 3, p. 13. Tot die omstandigheden kunnen uiteraard ook aspecten van buitenlands recht behoren. Er is echter geen reden om in het bijzonder dat aspect als mogelijk relevante omstandigheid in de wet te noemen.

3. De sterke opkomst van claimstichtingen

Het collectief actierecht van artikel 3:305a BW biedt de mogelijkheid om op een efficiënte en effectieve wijze rechtsbescherming te bieden tegen de aantasting van belangen die grote groepen burgers gezamenlijk raken. Niet zelden gaat het daarbij om belangen die zich slecht ervoor lenen om door individuele rechtsvorderingen te worden beschermd. De toenemende massaliteit en schaalvergroting in ons recht leiden tot collectieve geschillen en hebben eraan bijgedragen dat steeds veelvuldiger gebruik wordt gemaakt van het collectief actierecht. Dit valt toe te juichen omdat in deze gevallen een individueel optreden vaak niet mogelijk is of omdat een collectief optreden efficiënt en in het belang van alle betrokkenen is. Dit succes van het collectief actierecht heeft echter ook een keerzijde. Het leidt in toenemende mate tot, wat wel wordt genoemd, een wildgroei aan claimstichtingen die na een massaschade in het leven worden geroepen. Dit verschijnsel doet zich vooral voor bij massaschades in de financiële sector, zoals bijvoorbeeld na het faillissement van DSB Bank. Met gebruikmaking van internet en door aandacht in de media trachten deze stichtingen vele gedupeerden aan zich te binden. In bepaalde gevallen wordt wel getwijfeld aan de zuiverheid van de motieven van deze stichtingen, die niet zelden commercieel gedreven zijn (*entrepreneurial lawyering*). Gedupeerden beschikken veelal niet over de kennis om te beoordelen wat deze motieven zijn en of de organisatie de vereiste deskundigheid bezit om hun belangen adequaat te behartigen. Voor de wederpartij is het vaak lastig te beoordelen welke stichting voldoende professioneel is om daarmee als gesprekspartner naar een voor alle partijen rechtvaardige oplossing van de zaak te werken en met het oog daarop goede procedurele afspraken te maken.

Het is niet wenselijk het oprichten van dergelijke stichtingen die de belangen van anderen beogen te behartigen, te ontmoedigen. Degelijke ad hoc opgerichte stichtingen vervullen immers niet zelden een belangrijke rol bij de afwikkeling van massaschades en worden ook niet zelden opgericht door al bestaande belangenorganisaties die op deze wijze bijvoorbeeld goed in staat zijn bestuursleden aan te trekken die over de expertise beschikken die nodig is voor de afwikkeling van de betreffende zaak. Gezien het bovenstaande is er echter wel reden om maatregelen te treffen die moeten ontmoedigen dat stichtingen belangen behartigen van gedupeerden uit motieven die vooral commercieel gedreven zijn. Bovendien is er reden om gedupeerden en hun wederpartijen houvast te bieden en beter inzicht te geven in het functioneren en de professionaliteit van ad hoc opgerichte stichtingen. Ik juich dan ook van harte toe het initiatief tot het opstellen van een zogenaamde 'claimcode', waaraan door een commissie onder voorzitterschap van mr. A.H. van Delden wordt gewerkt. Deze code zal 'principes' bevatten over de taken, transparantie, verantwoordelijkheden en governance van deze stichtingen en een voorstel bevatten over de monitoring op de naleving daarvan. De bedoeling van deze code is niet om ad hoc stichtingen de toegang onmogelijk te maken,

maar om gedupeerden en wederpartijen houvast te bieden en beter inzicht te geven in het functioneren van deze stichtingen. De commissie hoopt deze code in april 2011 gereed te hebben.

Een vermoedelijk ook belangrijke oorzaak voor de sterke opkomst van ad hoc opgerichte stichtingen is de ingevolge artikel 3:305a BW vrijwel voorbehoudloze toegang tot de rechter. Deze stichtingen weten zich hierdoor gesterkt indien zij zich opwerpen als belangenbehartiger van gedupeerden. Omdat de beweegredenen van deze stichtingen niet altijd primair op belangenbehartiging zijn gericht, is er reden om, afhankelijk van de omstandigheden, strengere toegangseisen te stellen. Voorgesteld wordt daarom om voor de ontvankelijkheid in een collectieve actie te verlangen dat de eisende organisatie, gelet op de omstandigheden van het geval, voldoende representatief is ter zake van de belangen van degenen ten behoeve van wie de rechtsvordering is ingesteld. Een dergelijke eis wordt ook gesteld in artikel 7:907 lid 3, onder f BW. Zie verder de artikelgewijze toelichting voor de invulling van deze eis.

4. Totstandkoming van het voorstel en adviezen

De Adviescommissie Burgerlijk Procesrecht ***.

In het kader van de bij de totstandkoming van een wetsvoorstel gebruikelijke consultatieronde zijn adviezen verkregen van ..

5. Overgangsrecht

Het voorstel bevat een bijzondere bepaling van overgangsrecht (artikel IV). Deze houdt in dat de wijzigingen die deze wet in de WCAM aanbrengt, niet van toepassing zijn op een verzoek tot verbindendverklaring van een WCAM-overeenkomst, die vóór de inwerkingtreding van de wet is ingeleid. Een aantal van deze wijzigingen kan immers bezwaarlijk van toepassing zijn op een al lopend verzoek, bijvoorbeeld alleen al omdat bij het redigeren van de overeenkomst en het verzoekschrift daarop niet vooruit kon worden gelopen.

Artikelen

Artikel I

In het algemeen gedeelte van deze toelichting heb ik erop gewezen dat een vermoedelijk ook belangrijke oorzaak voor de sterke opkomst van ad hoc opgerichte stichtingen is de ingevolge artikel 3:305a BW vrijwel voorbehoudloze toegang tot de rechter. Omdat de beweegredenen van deze stichtingen niet zelden commercieel gedreven zijn, is er reden om, afhankelijk van de omstandigheden, strengere toegangseisen te stellen. Voorgesteld wordt daarom om voor de ontvankelijkheid in een collectieve actie, te verlangen dat de eisende organisatie, gelet op de

omstandigheden van het geval, voldoende representatief is ter zake van de belangen van degenen ten behoeve van wie de rechtsvordering is ingesteld. Een dergelijke eis wordt ook gesteld in artikel 7:907 lid 3, onder f BW: een verzoek tot het verbindend verklaren van een WCAM-schikking wordt afgewezen indien de bij deze schikking betrokken stichting of vereniging niet voldoende representatief is. De introductie van het representativiteitsvereiste in artikel 3:305a BW biedt de rechter een handvat om kritisch te oordelen over de ontvankelijkheid in een collectieve actie indien hij twijfelt aan de motieven voor het instellen van deze actie.

De representativiteit van een organisatie kan uit verschillende gegevens worden afgeleid, en het verdient daarbij geen aanbeveling één of meer gegevens doorslaggevend te achten. Een vastomlijnde invulling van dit vereiste is dan ook niet goed te geven, omdat dit tekort zou doen aan andere gegevens die er ook op kunnen wijzen dat een organisatie representatief is. Evenals bij de invulling van dit vereiste in artikel 7:907 lid 3, onder f, BW, kunnen verschillende gegevens – al dan niet in combinatie met elkaar – van belang zijn. De representativiteit van de organisatie kan bijvoorbeeld afgeleid worden uit de overige werkzaamheden die de organisatie verricht heeft om zich voor de belangen van benadeelden in te zetten, uit het aantal benadeelden dat aangesloten is bij of lid is van de organisatie, dan wel uit de vraag in hoeverre de benadeelden zelf de organisatie als representatief aanvaarden. Indien de hierboven genoemde claimcode tot stand is gekomen kan ook van betekenis zijn of de eisende organisaties aan de daarin opgenomen ‘principes’ voldoet. Voorts behoeft niet aan de representativiteit van een ad hoc opgerichte stichting te worden getwijfeld indien deze is opgericht door reeds bestaande representatieve organisaties. Ook kan de representativiteit afgeleid worden uit het gegeven dat de organisatie ter zake van de gebeurtenis waardoor velen gedupeerd zijn niet alleen voor de veroorzaker(s), maar bijvoorbeeld ook voor de overheid als gesprekspartner is opgetreden. Het optreden als spreekbuis in de media kan ook een belangrijke aanwijzing zijn.

Voorgesteld wordt om voor de ontvankelijkheid in een collectieve actie, te verlangen dat de eisende organisatie, *gelet op de omstandigheden van het geval*, voldoende representatief is. Dit biedt de rechter de mogelijkheid om afhankelijk van de omstandigheden meer of minder zware eisen te stellen. De introductie van de representativiteitseis moet worden gezien tegen de achtergrond van de opkomst van de vele claimstichtingen die naar aanleiding van een massavordering, voornamelijk in de financiële sfeer, in het leven worden geroepen ter behartiging van vele individuele benadeelden die ieder ook zelf een individuele vordering zouden kunnen instellen.

De representativiteitseis gaat daarentegen niet gelden voor collectieve acties waarmee op een efficiënte en effectieve wijze rechtsbescherming kan worden geboden tegen de aantasting van belangen die grote groepen burgers gezamenlijk raken en die zich slecht ervoor lenen om door individuele rechtsvorderingen te worden beschermd. Te denken valt dan met name aan de overtreding van normen waarvan de gevolgen diffuus zijn omdat die grote groepen burgers tezamen raken of waarvan niet is te voorzien welke personen daardoor benadeeld worden, zodat individuele personen wegens een gebrek aan belang geen rechtsvordering toekomt. Een efficiënte en effectieve bescherming van de aan de orde zijnde belangen kan dan alleen bewerkstelligd worden door bundeling in een collectieve actie. Te denken valt dan bijvoorbeeld aan de bescherming van milieu- en

dierenwelzijnbelangen of aan de (dreigende) overtreding van bijvoorbeeld consumentenbeschermende normen waarbij niet te voorzien is welke personen daardoor gedupeerd zullen worden. Daarmee wordt voor de invulling en toepassing van het voorgestelde representativiteitsvereiste teruggekeerd naar de situatie van voor de inwerkingtreding van artikel 3:305a BW. Zie met name HR 27 juni 1987, NJ 1987, 743 (De Nieuwe Meer), HR 18 december 1992, NJ 1994, 139 (Kuunders) en HR 2 april 1993, NJ 1993, 573 (NVPI). In deze arresten, waar telkens sprake was van een situatie waarbij de aan de orde zijnde aantasting van belangen door individuele rechtsvorderingen moeilijk afdoende kon worden voorkomen, heeft de Hoge Raad geoordeeld dat er naast de doelomschrijving van de eisende organisatie, geen plaats is om nadere eisen voor de ontvankelijkheid te stellen, zoals ter zake van representativiteit.

Artikel II

Artikel 907

1. In de huidige redactie van de eerste zin van lid 1 is er onvoldoende rekening mee gehouden dat een overeenkomst kan zijn gesloten door meerdere stichtingen en verenigingen die de belangen behartigen van de personen ten behoeve van wie de overeenkomst is gesloten. De praktijk tot nu toe wijst uit dat dit wel doorgaans het geval is. De nieuw voorgestelde redactie houdt hier rekening mee. Daarover zij ook opgemerkt dat in deze nieuwe redactie niet vereist is dat iedere stichting of vereniging statutair de belangen van de *gehele* groep van personen dient te behartigen. Voldoende is dat voor iedere mogelijk te onderscheiden groep van personen (tenminste) één van de contracterende stichtingen of verenigingen statutair de belangen van deze groep behartigt. Zie eveneens de in dit verband voorgestelde wijziging van artikel 907 lid 3, onderdeel f, BW.

Verder is de redactie van deze eerste zin zodanig aangepast dat duidelijk is dat het verzoek aan de rechter om de overeenkomst verbindend te verklaren alleen kan worden gedaan door de contracterende stichtingen en verenigingen en de partijen die zich hebben verbonden tot vergoeding van schade. In de huidige redactie kan dit verzoek worden gedaan door *de partijen die de overeenkomst hebben gesloten*. Denkbaar is echter dat ook één of meer individuele gedupeerden, zoals een institutionele belegger, partij is of zijn bij de overeenkomst, zoals dat bij de Shell-schikking het geval was. Daartegen bestaat geen bezwaar, maar van de zijde van de gedupeerden moet het verzoek om ook voor andere gedupeerden de overeenkomst verbindend te laten verklaren, alleen kunnen worden gedaan door één of meer stichtingen of verenigingen die de belangen van deze gedupeerden behartigt.

2. Lid 2 somt de gegevens op die in de overeenkomst in ieder geval dienen te zijn opgenomen, wil de rechter deze verbindend kunnen verklaren (vgl. art. 907 lid 3, onder a). Niet genoemd is in de huidige regeling een omschrijving van de gebeurtenis of gebeurtenissen waarop de overeenkomst betrekking heeft. Artikel 1013, eerste lid, onderdeel b, Rv, verlangt daarvan wel een vermelding in het verzoekschrift. Dit is evenwel een zo essentieel gegeven, dat een vermelding

daarvan in de overeenkomst niet gemist kan worden. De voorgestelde wijziging van lid 2 verplicht daartoe.

3. Lid 3, onderdeel c, verlangt dat voldoende zekerheid is gesteld voor de voldoening van de vorderingen van degenen ten behoeve van wie de overeenkomst is gesloten. Dit onderdeel is vooral geschreven vanuit de gedachte dat de overeenkomst voorziet in vergoedingen. De Dexia-zaak maakt echter duidelijk dat niet ondenkbaar is dat de juridische vorderingen in een geval van een massaclaim ook een andere kan zijn dan schadevergoeding. De in deze zaak gesloten overeenkomst voorziet in een gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van de (rest)schulden van de gedupeerden. De nieuwe redactie van onderdeel c is daarom ruimer geredigeerd: de rechter dient te toetsen of voldoende zeker is dat de uit de overeenkomst voortvloeiende rechten van de personen ten behoeve van wie de overeenkomst is gesloten, om een prestatie te vorderen of om op een andere wijze een beroep op de overeenkomst te doen, kunnen worden nagekomen. Bij een recht om een prestatie te vorderen kan gedacht worden aan een verplichting tot vergoeding van schade. Bij een recht om op een andere wijze een beroep op de overeenkomst te doen, kan bijvoorbeeld gedacht worden aan kwijtschelding van een schuld. Zie ook artikel 6:253 lid 1 BW (derdenbeding).

4. Onderdeel d van lid 3 verlangt dat de overeenkomst voorziet in een onafhankelijke vaststelling van de vergoedingen waarop een gerechtigde krachtens de overeenkomst aanspraak maakt. In de toelichting op dit onderdeel is daarover opgemerkt dat daarmee bereikt wordt dat de uitvoering en afwikkeling van de overeenkomst zoveel als mogelijk buiten de rechter om plaatsvindt. Dit kan de indruk wekken dat de beslissing over de vergoeding waarop een gerechtigde aanspraak kan maken door een onafhankelijke commissie dient te geschieden, en dat eventuele geschillen daaromtrent vervolgens door een onafhankelijke geschillencommissie dienen te worden beslecht. Dit is te streng. Er is immers geen bezwaar tegen de uitvoering van de overeenkomst in handen te leggen van één of beide partijen, mits bij een geschil daaromtrent de overeenkomst voorziet in een onafhankelijke geschillencommissie. Te bedenken valt daarbij dat de overeenkomst ook niet altijd uitvoering behoeft in die zin dat in alle gevallen vastgesteld dient te worden waarop een gerechtigde aanspraak maakt. Denk weer aan de kwijtschelding van een schuld. Dit bewerkstelligt de overeenkomst zelf. Denkbaar is dan wel dat er een geschil kan ontstaan over de vraag of en in welke mate ingevolge de overeenkomst een schuld is kwijtgescholden. In het belang van de personen ten behoeve van wie de overeenkomst is gesloten, is derhalve voldoende dat de overeenkomst voorziet in een onafhankelijke beslechting van geschillen die uit de overeenkomst kunnen voortvloeien door een ander dan de rechter die volgens de wet bevoegd zou zijn. Zie de nieuw voorgestelde redactie van onderdeel d. Daarover zij nog opgemerkt dat zowel in de Dexia-, als in de Shell-schikking, de personen ten behoeve van wie de overeenkomst is gesloten de keuze hebben om een geschil, ofwel aan de in het leven geroepen geschillencommissie, dan wel direct aan de rechter voor te leggen. Daartegen bestaat geen bezwaar en het nieuwe onderdeel d staat daar ook niet aan in de weg. Dit is immers een uitbreiding van de mogelijkheden aan geschilbeslechting die aan een gerechtigde geboden worden. Bovendien is soms onvermijdelijk dat de rechter een geschil dat uit de overeenkomst voortvloeit, beslecht. Te denken valt wederom aan de kwijtschelding van een schuld. Indien de schuldeiser bij de rechter voldoening van een schuld vordert, maar er een geschil is met de

schuldenaar of en in hoeverre deze schuld ingevolge de overeenkomst is kwijtgescholden, dan zal de rechter hierover een beslissing moeten nemen.

5. Evenals lid 1 van artikel 907, houdt het huidige onderdeel f van lid 3 er onvoldoende rekening mee dat een overeenkomst kan zijn gesloten door meerdere stichtingen en verenigingen. De nieuw voorgestelde redactie houdt hier wel rekening mee. Daarover zij ook opgemerkt dat in deze nieuwe redactie niet vereist is dat iedere stichting of vereniging voldoende representatief is ter zake van de belangen van de *gehele* groep van personen ten behoeve van wie de overeenkomst is gesloten. Voldoende is dat voor iedere mogelijk te onderscheiden groep van personen (tenminste) één van de contracterende stichtingen of verenigingen ter zake van hun belangen voldoende representatief is.

6. Indien de rechter oordeelt dat de overeenkomst niet voldoet aan één of meer vereisten die aan de overeenkomst worden gesteld om deze verbindend te kunnen verklaren, dan wel bepaalde onderdelen van de overeenkomst onduidelijk zijn geredigeerd, kan de rechter ingevolge lid 4 de partijen de gelegenheid geven de overeenkomst aan te vullen of te wijzigen. De rechter kan niet uit eigener beweging de overeenkomst aanvullen of wijzigen. De partijen bij de overeenkomst dienen derhalve overeenstemming te bereiken over de aanvulling of wijziging. Dit kan echter tot gevolg hebben dat de procedure daardoor vertraging oploopt. Praktisch is daarom dat de rechter ook de bevoegdheid heeft om de overeenkomst met instemming van partijen aan te vullen of te wijzigen. Dit is ook geschiedt in de Shell- en Vedior-zaak. Daar is vervolgens melding van gedaan in de beschikkingen tot verbindendverklaring. In de nieuwe redactie van lid 4 is deze bevoegdheid met zoveel woorden opgenomen.

7. Indien aan de rechter het verzoek wordt gedaan om een overeenkomst verbindend te verklaren, leidt dat ingevolge artikel 1015, eerste lid, Rv tot schorsing van individuele procedures betreffende geschillen in de beëindiging waarvan de overeenkomst voorziet. Om te voorkomen dat als gevolg daarvan gedurende de behandeling van het verzoek individuele rechtsvorderingen verjaren, bepaalt lid 5 dat het verzoek de verjaring stuit. De huidige redactie van lid 5 is onoverzichtelijk. Daarom wordt een nieuwe redactie voorgesteld. Daarover zij nog het volgende opgemerkt. Indien een gerechtigde een opt out-verklaring heeft uitgebracht, begint anders dan in het huidige lid 5 niet op de daarop volgende dag een nieuwe verjaringstermijn te lopen, maar ingevolge onderdeel b op de dag volgende op die waarop de opt out-termijn is afgelopen. Deze wijziging hangt samen met de wijziging van artikel 1015, tweede lid, Rv, die bewerkstelligt dat een geschorst geding ook niet eerder kan worden hervat dan nadat de opt out-termijn is verstreken. Voorts zij opgemerkt dat thans, ingevolge artikel 3:319 lid 2 BW, de nieuwe verjaringstermijn doorgaans vijf jaar is. De praktijk wijst uit dat deze termijn tot gevolg heeft dat vele gerechtigden die van hun opt out-bevoegdheid gebruik hebben gemaakt, vaak langere tijd nadien geen verdere juridische stappen ondernemen. Dit heeft weer tot gevolg dat zelfs na een verbindendverklaring een definitieve afwikkeling van de zaak toch nog lang op zich kan laten wachten. In de nieuwe redactie is daarom een nieuwe verjaringstermijn van twee jaren opgenomen.

8. De Dexia-zaak heeft de vraag opgeroepen of de WCAM wel voldoende toegesneden is op ook andere vormen van massaclaims dan die waarbij schadevergoeding voor een grote groep

gedupeerden de inzet is. Bij het ontwerpen van de wet is in eerste instantie gedacht aan een klassiek geval van massaschade, zoals de Des-zaak, oftewel gebeurtenissen waarbij meerdere personen schade lijden. De wet neemt dan ook als uitgangspunt dat de overeenkomst strekt tot vergoeding van schade. Zie bijvoorbeeld artikel 7:907 lid 1 BW. De Dexia-zaak maakt echter duidelijk dat denkbaar is dat de vorderingen in een geval van massaclaims geen vorderingen tot vergoeding van schade zijn. De acties die in deze zaak aan de orde waren, waren veelal gebaseerd op de stelling dat de effectenlease-overeenkomsten nietig of vernietigbaar zijn. De Dexia-schikking voorzorg vervolgens in een gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van resterende schulden. Uit het arrest van het gerechtshof te Amsterdam in de Dexia-zaak blijkt dat de WCAM er desondanks niet aan in de weg stond om deze zaak daarmee af te wikkelen. Desalniettemin verdient het aanbeveling om de WCAM zodanig aan te passen dat zonder enige twijfel is dat de WCAM een ruim toepassingsbereik heeft en dus ook andere massaclaims met gebruikmaking van deze wet kunnen worden afgewikkeld. In de bepalingen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (artt. 1013 tot en met 1018 Rv) is dit geschied door die bepalingen waarin de woorden "vergoeding" en "schadevergoeding" zijn opgenomen, anders te redigeren. Een dergelijke redactionele aanpassing is voor de bepalingen in het Burgerlijk Wetboek (artt. 7:907 tot en met 910 BW) niet eenvoudig door te voeren. Met het voorgestelde lid 7 wordt evenwel hetzelfde bereikt. Dit lid brengt tot uitdrukking dat de artikelen 907 tot en met 910 van overeenkomstige toepassing zijn op overeenkomsten die eveneens de strekking hebben om voor personen die door een gebeurtenis benadeeld zijn, een recht te scheppen om een beroep op de overeenkomst te doen, maar dan een ander recht dan een aanspraak op schadevergoeding. Te denken valt dan bijvoorbeeld weer aan een kwijtschelding van een schuld.

9. Indien in een geval van massaschade aan de rechter het verzoek wordt gedaan om een overeenkomst verbindend te verklaren, leidt dat ingevolge artikel 1015, eerste lid, Rv tot schorsing van individuele procedures waarin schadevergoeding wordt gevorderd. Denkbaar is dat de procedure tot verbindendverklaring zolang duurt en nog dreigt te duren dat een gerechtigde tot een vergoeding daardoor in financiële nood komt te verkeren indien zijn schade niet spoedig wordt vergoed. In dat geval kan ingevolge artikel 1015, tweede lid, onder e, Rv de individuele procedure worden hervat. Een schorsing van individuele procedures kan voor de personen ten behoeve van wie de overeenkomst is gesloten, ook een ander nadeel tot gevolg hebben, en wel indien op deze personen een verbintenis rust. Denkbaar is bijvoorbeeld dat in geschil is of bepaalde overeenkomsten waaruit voor de benadeelden een verbintenis tot betaling van een geldsom voortvloeit, nietig of vernietigbaar zijn. Ter beëindiging van dit geschil wordt een overeenkomst gesloten en de rechter wordt verzocht deze overeenkomst verbindend te verklaren. In voordien al lopende individuele procedures wordt van de benadeelden nakoming van deze verbintenissen gevorderd, welke procedures door het verzoek worden geschorst. Indien het verzoek tot verbindendverklaring vervolgens wordt afgewezen en deze individuele procedures worden hervat, is de vertragingsschade die de benadeelden verschuldigd zijn omvangrijker door schorsing van deze procedures. Het nieuw voorgestelde lid 8 voorkomt dit doordat het bepaalt dat de personen ten behoeve van wie de overeenkomst is gesloten bevoegd zijn om gedurende de tijd dat het verzoek in behandeling is, de nakoming van op hun rustende verbintenissen

op te schorten. Opschorting heeft tot gevolg dat de benadeelden gedurende deze periode niet in verzuim zijn en dus over deze tijd geen schadevergoeding verschuldigd zijn (artt. 6:74 en 119 BW).

Artikel 908

Indien het verzoek tot verbindendverklaring is toegewezen, sluit de tekst van artikel 1018, eerste lid, Rv niet uit dat daartegen door de verzoekers beroep in cassatie wordt ingesteld. Nog afgezien van de vraag of artikel 3:303 BW zich daartegen verzet, is onwaarschijnlijk dat verzoekers tegen een toewijzing beroep in cassatie willen instellen. De praktijk laat ook zien dat partijen in de uitspraak berusten, zodat deze eerder onherroepelijk is (artt. 400 jo 426, vierde lid, Rv). Om de wet bij deze praktijk aan te laten sluiten wordt artikel 1018, eerste lid, Rv, gewijzigd. Beroep in cassatie staat uitsluitend open indien het verzoek wordt afgewezen. In lid 1 van artikel 908 kan daarom het woord "onherroepelijk" vervallen.

Artikel III

Artikel 1013

1. Artikel 1013, eerste lid, onder c, Rv. schrijft voor dat in het verzoekschrift de namen en de woonplaatsen van de aan de verzoekers bekende personen ten behoeve van wie de overeenkomst is gesloten, worden vermeld. Dit is volgens de toelichting van belang in verband met de in artikel 1013, vijfde lid, Rv. voorgeschreven wijze van oproeping, voorzover deze bij brief geschiedt. Omdat evenwel als uitgangspunt geldt dat de verzoekers zorgdragen voor de oproeping, is er in verband daarmee geen reden om deze personen in het verzoekschrift te vermelden. Daarbij komt dat in een procedure met veel bekende personen deze eis tot een ellenlang verzoekschrift leidt. Om redenen van efficiëntie heeft het Hof Amsterdam het daarom toegestaan dat de namen en woonplaatsen van de aan de verzoekers bekende personen, in een bijlage van het verzoekschrift worden opgenomen. In de Vie d'Or-zaak is het de verzoekers toegestaan om deze gegevens per cd-rom te overleggen. In dit voorstel wordt bij deze praktijk aangesloten. Het hierboven genoemde onderdeel c vervalt. Dit betekent dat deze gegevens niet meer in het verzoekschrift behoeven te worden vermeld. In de plaats daarvan wordt in een nieuw voorgesteld zesde lid bepaald dat de rechter verzoekers kan bevelen dat de namen en woonplaatsen van de aan hun bekende personen, uiterlijk op een door de rechter te bepalen dag en op een door hem te bepalen wijze aan hem worden overlegd. Deze wijziging maakt het noodzakelijk dat in de eerste zin van het vijfde lid de woorden "in het eerste lid, onder c" bedoelde personen vervangen worden door "aan de verzoekers bekende personen".

2. Gezien het mogelijk grote aantal bij de procedure betrokken personen ten behoeve van wie de overeenkomst is gesloten, is het niet steeds goed mogelijk om aan eenieder een afschrift van het verzoekschrift, de verweerschriften en de overige op de zaak betrekking hebbende stukken toe te zenden. Dat is ook niet nodig. Ingevolge artikel 279, tweede lid, Rv. kan de rechter bepalen dat een

oproeping niet vergezeld behoeft te gaan van afschriften van het verzoekschrift. Artikel 1013, vierde lid, Rv. bepaalt voorts dat geen afschriften van de verweerschriften en de overige stukken behoeven te worden verzonden. Ingevolge artikel 290, eerste en tweede lid, Rv. dienen deze stukken echter wel ter griffie ter inzage en afschrift te liggen voor deze personen. Bij een zo groot aantal belanghebbenden als in de Dexia- en Shell-zaak kan dit voor de griffie echter ook tot grote praktische problemen leiden. Het hof te Amsterdam heeft daarom in deze zaken bepaald dat deze stukken op de websites van het hof en op die van de verzoekers worden geplaatst. Het nemen van inzage in en het verkrijgen van afschrift van deze stukken kan via deze websites plaatsvinden. Dit biedt ook goede mogelijkheden voor buiten Nederland woonachtige belanghebbenden om op eenvoudige wijze inzage in deze stukken te verkrijgen. Daarnaast heeft het hof bepaald dat de verzoekers aan belanghebbenden op hun verzoek een afschrift (op papier of elektronisch) van deze stukken verstrekken. De praktijk wijst uit dat het benutten van de mogelijkheden die internet biedt ten aanzien van deze wijze van het verkrijgen van inzage en afschrift, goed heeft gefunctioneerd. Het voorgestelde vierde lid biedt de rechter daarom de bevoegdheid om deze mogelijkheden ten volle te benutten. Zie ook de voorgestelde wijziging van artikel 1017, tweede lid, Rv.

3. De bevoegdheid voor de rechter om te bevelen dat de zojuist genoemde stukken op één of meer internetadressen worden geplaatst, noodzaakt tot aanpassing van de vierde zin van lid 5, dat immers uitgaat van de situatie dat bepaalde stukken ter inzage en afschrift liggen bij de griffie.

4. In het algemeen gedeelte van deze toelichting is de aanbeveling besproken uit het onderzoek, *The Dutch Collective Settlements Act and Private International Law*, om de wijze van oproeping van buitenlandse benadeelden in de wet te expliciteren, zodat de rechter een bepaalde wijze van oproeping kan bevelen of goedkeuren. De onderzoekers doelen daarbij op de oproeping van buitenlandse benadeelden in het geval niet een verordening of een verdrag een bepaalde wijze van oproeping voorschrijft. Te denken valt bijvoorbeeld aan de oproeping van onbekende buitenlandse belanghebbenden of aan de oproeping van bekende buitenlandse belanghebbenden zonder een bekende woonplaats of een bekend werkelijk verblijf. Dit betekent dat men in die gevallen terugvalt op de wijze van oproeping zoals die is geregeld in de artikelen 1013, vijfde lid, Rv. Deze bepaling biedt de rechter voldoende ruimte om een adequate wijze van oproeping te gelasten. De onderzoekers bevelen aan deze ruimte voor het bepalen van de wijze van oproeping van buitenlandse benadeelden in de wet te expliciteren, zodat de rechter een bepaalde wijze van oproeping of aankondiging beveelt of goedkeurt. Aan deze aanbeveling is gevolg gegeven. De voorgestelde zevende zin van het vijfde lid bepaalt dat de rechter in alle gevallen een door hem te bepalen wijze van oproeping gelast van de personen ten behoeve van wie de overeenkomst is gesloten en die geen woonplaats of verblijf in Nederland hebben, in het geval een voor Nederland bindende internationale of Unie-regeling niet een wijze van oproeping voorschrijft.

5. Hierboven is toegelicht waarom niet langer de eis gesteld wordt dat in het verzoekschrift de namen en de woonplaatsen van de aan de verzoekers bekende personen ten behoeve van wie de overeenkomst is gesloten, worden vermeld. In de plaats daarvan wordt in een nieuw voorgesteld zesde lid bepaald dat de rechter verzoekers kan bevelen dat de namen en woonplaatsen van de aan

hun bekende personen, uiterlijk op een door de rechter te bepalen dag en op een door hem te bepalen wijze aan hem worden overlegd.

6. Met de complexe WCAM-procedure met per definitie vele belanghebbenden, verdraagt zich bezwaarlijk dat belanghebbenden in deze procedure een zelfstandig verzoek in kunnen dienen. Deze bevoegdheid wordt daarom uitgesloten door in het zevende lid artikel 282, vierde lid, Rv, buiten toepassing te verklaren.

7. Zoals in het algemeen gedeelte van deze toelichting is opgemerkt is er in het onderzoek *The Dutch Collective Settlements Act and Private International Law*, terecht op gewezen dat zich met WCAM-procedure bezwaarlijk verdraagt dat vele buitenlandse belanghebbenden zich aan de verbindendverklaring kunnen onttrekken omdat de oproeping deze belanghebbenden niet heeft bereikt. Het Hof Amsterdam heeft zich er in een aantal zaken ook expliciet van vergewist of belanghebbenden in voldoende mate zijn opgeroepen. De onderzoekers bevelen aan in de WCAM te bepalen dat het aantal buitenlandse belanghebbenden die niet een oproeping heeft bereikt, niet een bepaalde limiet mag overstijgen. Aan deze aanbeveling is door toevoeging van een derde zin aan het zevende lid van artikel 1013 gevolg gegeven. Niet overgenomen is de aanbeveling om een limiet of percentage in de wet op te nemen. Het is aan het oordeel van de rechter overgelaten of hij van mening is dat onvoldoende belanghebbenden zijn bereikt, zodat hij met alle ter zake relevante omstandigheden rekening kan houden. Daarbij kan de rechter ook acht slaan op het bereiken van de oproeping van de in Nederland woonachtige benadeelden. Indien de rechter van oordeel is dat de oproeping onvoldoende belanghebbenden heeft bereikt, kan hij de behandeling van het verzoek aanhouden. De rechter kan de zaak aanhouden indien hij van mening is dat met gebruikmaking van een andere wijze van oproeping alsnog getracht moet worden om meer belanghebbenden te bereiken. Indien ook dat onvoldoende succesvol is en de rechter van oordeel is dat de belangen van de belanghebbenden daardoor onvoldoende gewaarborgd zijn, kan de rechter het verzoek tot verbindendverklaring met toepassing van artikel 7:907 lid 3, onder e, BW, afwijzen.

8. In de vijf in de inleiding genoemde zaken die mede met behulp van de WCAM zijn afgewikkeld, heeft het hof Amsterdam telkens een regiezitting bevolen. Een dergelijke zitting heeft tot doel om uitsluitend met de verzoekers en zonder inhoudelijk op de zaak in te gaan het verdere verloop van de procedure te bespreken. Het hof neemt tijdens zo'n zitting ook een aantal beslissingen, zoals over de wijze van oproeping van belanghebbenden, waaronder de buiten Nederland woonachtige, de uiterlijke datum van indiening van verweerschriften en de datum van mondelinge behandeling. Een regiezitting leidt na overleg tussen de verzoekers en de rechter ook niet zelden tot aanpassing van het verzoekschrift en de overeenkomst. Zie voorts ook de voorgestelde zevende zin van artikel 1013, vijfde lid. Daarin is bepaald dat de rechter in alle gevallen een door hem te bepalen wijze van oproeping gelast van de personen ten behoeve van wie de overeenkomst is gesloten en die geen woonplaats of verblijf in Nederland hebben, in het geval een voor Nederland bindende internationale of Unie-regeling niet een wijze van oproeping voorschrijft. Juist in complexe procedures als deze waar vele derden moeten worden opgeroepen en die ook overigens de nodige planning en organisatie vragen, is een dergelijke zitting zeer zinvol gebleken. Noch de WCAM, noch de (overige) bepalingen van Rv, bieden de rechter een grondslag om een dergelijke regiezitting te gelasten. Het verdient

daarom aanbeveling in de WCAM te bepalen dat de rechter een verschijning van de verzoekers ter terechtzitting kan bevelen teneinde het verdere verloop van de procedure te bespreken en daaromtrent aanwijzingen te verstrekken en bevelen te geven. Het voorgestelde achtste lid voorziet daarin.

Artikel 1014

Artikel 1014 houdt er onvoldoende rekening mee dat een belangenorganisatie die ingevolge deze bepaling een verweerschrift kan indienen statutair de belangen behartigt van slechts een deel van de personen ten behoeve van wie de overeenkomst is gesloten. Daarom wordt voorgesteld het tweede woord “de” schrappen.

Artikel 1015

1. Het huidige eerste lid biedt de mogelijkheid om tijdens de behandeling van het verzoek lopende procedures tot vergoeding van schade te schorsen. Schorsing kan verzocht worden door degene van wie schadevergoeding wordt gevorderd, indien hij althans partij is bij de overeenkomst en de overeenkomst in een vergoeding van deze schade voorziet. Daarmee is een ieder omvattende afwikkeling beter gegarandeerd met als gevolg dat de overeenkomst voor de aansprakelijke partijen ook meer dan anders het geval zou zijn de door hen gewenste zekerheid ten aanzien van de financiële risico's biedt. Voorgesteld wordt om het eerste lid op een aantal punten te herzien. In de eerste plaats is de huidige bepaling niet voldoende toegesneden op ook andere vormen van massaclaims dan vorderingen tot schadevergoeding. De nieuwe redactie, die ontleend is aan die van artikel 900 van Boek 7 BW, is daarom neutraler geformuleerd. In de tweede plaats kan volgens de huidige bepaling schorsing alleen worden verzocht door een partij bij de overeenkomst van wie in de procedure schadevergoeding wordt gevorderd. De Dexia-zaak maakt duidelijk dat dit te beperkt is, omdat ook de personen ten behoeve van wie de overeenkomst gesloten is, er belang bij kunnen hebben dat procedures waarbij zij partij zijn, worden geschorst. In de Dexia-zaak was het immers vaak Dexia die in de vele individuele procedures als eisende partij optrad, terwijl de overeenkomst waarvan verbindendverklaring werd gevraagd, voorzag in een gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van de schuld. In de nieuwe redactie is mede daarom voor een schorsing van rechtswege gekozen. Daarvoor is ook om de volgende reden gekozen. Thans vindt schorsing plaats door betekening aan de wederpartij dan wel door een daartoe strekkende akte ter rolle (art. 1015, eerste lid jo art. 225, tweede lid, Rv.). Het is doelmatig om de hier bedoelde procedures van rechtswege te schorsen indien het verzoek bij het hof Amsterdam wordt ingediend (vgl. art. 29 Faillissementswet). Dit past bij de gedachte dat als er eenmaal een overeenkomst gesloten is, de afwikkeling – behoudens voor degene die uitstappen – zoveel mogelijk langs deze weg moet plaatsvinden. Het vereiste van een proceshandeling om schorsing te bewerkstelligen is in dat licht overbodig en bij vele gedupeerden ook belastend. Daar staat tegenover dat niet ondenkbaar is dat beide partijen om hun moverende redenen er de voorkeur aan kunnen geven de procedure voort te zetten. In het huidige regime zou dan niet om

schorsing verzocht worden. In het tweede lid wordt daarom een instemming van partijen om de procedure te hervatten, als hervattinggrond opgenomen (onderdeel g).

2. Het tweede lid somt de situaties op waarin het geschorste geding kan worden hervat. Deze bepaling wordt op een aantal punten gewijzigd. In de eerste plaats wordt de hierboven genoemde hervattinggrond aan dit lid toegevoegd. De onderdelen a en e houden in de nieuwe redactie rekening met mogelijk andere vormen van massaclaims dan vorderingen tot schadevergoeding. In de nieuwe redactie van onderdeel c wordt er rekening mee gehouden dat er beroep in cassatie openstaat indien het verzoek wordt afgewezen. In de nieuwe redactie van onderdeel f wordt er daarentegen rekening mee gehouden dat er geen beroep in cassatie meer openstaat indien het verzoek wordt toegewezen (zie de voorgestelde wijziging van artikel 1018 Rv). De meest ingrijpende wijziging ondergaat onderdeel b. Dit onderdeel bepaalt in de huidige redactie dat een geschorst geding kan worden hervat zodra een gerechtigde gebruik heeft gemaakt van zijn opt out-mogelijkheid. In de voorgestelde redactie kan een geding niet eerder worden hervat dan nadat de opt out-termijn is verstreken. Dexia-zaak laat zien dat de procedures die tijdens de opt out-termijn zijn hervat tot jurisprudentie heeft geleid die van invloed kan zijn op de beslissing van anderen om al dan niet uit te stappen. Het belangrijkste bezwaar daarvan is dat daardoor de beoogde collectieve afwikkeling kan worden ondermijnd. Een collectieve schikking wordt immers niet zelden gesloten in een situatie waarbij er nog de nodige onzekerheden zijn. Een dergelijke schikking is dan het resultaat van onderhandelingen waarbij door alle partijen - met het oog op deze onzekerheden - concessies worden gedaan. Het is het resultaat van het over en weer gedeeltelijk prijsgeven van oorspronkelijk ingenomen stellingen en standpunten. Gedurende de opt out-periode is het van belang dat deze onzekerheden blijven bestaan om het bereikte evenwicht niet te verstoren. Anders dreigt het gevaar van anti-selectie, namelijk het risico dat benadeelden er bij een 'gunstige' uitspraak belang bij hebben om uit te stappen, terwijl zij er bij een 'ongunstige' uitspraak juist belang bij hebben om niet uit te stappen. Dit is niet alleen éézijdig nadelig voor degene die zich bij de overeenkomst tot schadevergoeding of anderszins heeft verbonden, maar kan ook de beoogde collectieve afwikkeling ondermijnen. Daarnaast hebben individuele procedures die nog tijdens de opt out-termijn werden hervat, in sommige gevallen tot tegenstrijdige rechterlijke uitspraken geleid. Deze uitspraken veroorzaakten verwarring bij de overige benadeelden die nog niet hadden besloten of zij gebruik wilden te maken van de opt out mogelijkheid. Bovendien zij bedacht dat niet is gegarandeerd dat een 'gunstige' uitspraak in hoger beroep of in cassatie in stand blijft. Dat kan zuur uitpakken voor degenen die in de uitspraak aanleiding zien om uit te stappen, en er vervolgens juist slechter vanaf komen dan wanneer zij daarvan af hadden gezien.

3. Het vierde lid geeft partijen de mogelijkheid van royement voor de situaties waarin voortzetting van het geding elke zin heeft verloren. In de nieuwe redactie wordt een ander moment aangewezen waarop om royement kan worden verzocht. Dit is, omdat er geen beroep in cassatie meer openstaat indien het verzoek wordt toegewezen, niet meer het moment waarop de beschikking onherroepelijk is geworden, maar het moment waarop de opt out-termijn is verstreken.

1. Het tweede lid bepaalt dat de beschikking tot verbindendverklaring en de overeenkomst ten behoeve van de gerechtigden ter inzage en afschrift bij de griffie liggen. Bij een zo groot aantal gerechtigden als in de Dexia- en Shell-zaak kan dit voor de griffie tot grote praktische problemen leiden. Het hof te Amsterdam heeft daarom in deze zaken bepaald dat deze stukken op de websites van het hof en op die van de verzoekers worden geplaatst. Het nemen van inzage in en het verkrijgen van afschrift kan via deze websites plaatsvinden. Dit biedt ook goede mogelijkheden voor buiten Nederland woonachtige belanghebbenden om op eenvoudige wijze inzage in deze stukken te verkrijgen. Daarnaast heeft het hof bepaald dat de verzoekers aan de gerechtigden op hun verzoek een afschrift (op papier of elektronisch) van deze stukken verstrekken. De praktijk wijst uit dat het benutten van de mogelijkheden die internet biedt ten aanzien van deze wijze van het verkrijgen van inzage en afschrift, goed heeft gefunctioneerd. De voorgestelde tweede zin van het tweede lid biedt de rechter daarom de bevoegdheid om deze mogelijkheden ten volle te benutten. Zie ook de voorgestelde wijziging van artikel 1013, vierde lid, Rv.

2. Het derde lid ondergaat een aantal wijzigingen. De eerste wijziging hangt samen met de hierboven beschreven aanvulling van het tweede lid. De eerste zin van het derde lid schrijft voor dat aan de bekende gerechtigden bij gewone brief een afschrift van de beschikking wordt verstrekt. Gelet op het mogelijk grote aantal gerechtigden is het doelmatig dat alleen op verzoek van een gerechtigde een afschrift wordt verstrekt, hetgeen verantwoord is nu de beschikking op meerdere websites raadpleegbaar is. De vierde zin van het derde lid bewerkstelligt dat de bekende gerechtigden hiervan op de hoogte worden gebracht. De eerste zin schrijft wel voor dat aan de bekende gerechtigden en aan de in de procedure verschenen rechtspersonen als bedoeld in artikel 1014, zo spoedig mogelijk melding wordt gemaakt van de verbindendverklaring. Dit geschiedt bij gewone brief, maar de rechter kan bepalen dat volstaan kan worden met een aankondiging hiervan in één of meer nieuwsbladen. De vijfde zin van het derde lid is nieuw. Het geeft de rechter de mogelijkheid om te bevelen dat ook melding wordt gemaakt van andere gegevens dan die in de daaraan voorafgaande zinnen zijn opgesomd. De laatste zin van het derde lid vloeit voort uit de aanbeveling uit het onderzoek, *The Dutch Collective Settlements Act and Private International Law*, om de wijze van aankondiging ten behoeve van buitenlandse benadeelden in de wet te expliciteren, zodat de rechter een bepaalde wijze van aankondiging kan bevelen of goedkeuren. De onderzoekers doelen daarbij op de aankondiging van buitenlandse benadeelden in het geval niet een verordening of een verdrag een bepaalde wijze van aankondiging voorschrijft. Dit betekent dat men in die gevallen terugvalt op de wijze van aankondiging zoals die is geregeld in het onderhavige derde lid. Deze bepaling biedt de rechter voldoende ruimte om een adequate wijze van aankondiging te gelasten, doch de onderzoekers bevelen aan deze ruimte ten behoeve van buitenlandse benadeelden in de wet te expliciteren. Aan deze aanbeveling is gevolg gegeven. De voorgestelde laatste zin van het derde lid bepaalt dat de rechter in alle gevallen een door hem te bepalen wijze van aankondiging gelast ten behoeve van de gerechtigden die geen woonplaats of verblijf in Nederland hebben, in het geval een voor Nederland bindende internationale of Unie-regeling niet een wijze van aankondiging voorschrijft.

Artikel 1018

1. Indien het verzoek tot verbindendverklaring is toegewezen, sluit de huidige tekst van het eerste lid niet uit dat daartegen door de verzoekers beroep in cassatie wordt ingesteld. Nog afgezien van de vraag of artikel 3:303 BW zich daartegen verzet, is onwaarschijnlijk dat verzoekers tegen een toewijzing beroep in cassatie willen instellen. De praktijk laat ook zien dat partijen in de uitspraak berusten, zodat deze eerder onherroepelijk is (artt. 400 jo 426, vierde lid, Rv). Artikel 1018, eerste lid, Rv, wordt daarom gewijzigd. Beroep in cassatie staat uitsluitend open indien het verzoek wordt afgewezen. Het belangrijkste gevolg hiervan is dat de aankondiging van de beschikking eerder kan plaatsvinden en daarom de opt out-termijn eerder zal gaan lopen (art. 1017 lid 3 Rv. jo art. 908 lid 2 BW). Daardoor kan ook de afwikkeling eerder van start kan gaan.

2. De voorgestelde tekst van het tweede lid houdt er rekening mee dat een overeenkomst kan zijn gesloten door meerdere stichtingen en verenigingen die de belangen behartigen van de personen ten behoeve van wie de overeenkomst is gesloten.

Artikel 1018a

1. Uit de in de inleiding genoemde evaluatie van de WCAM bleek dat er behoefte is aan aanvullende maatregelen ter vergroting van de onderhandelingsbereidheid van partijen en ter ondersteuning van de totstandkoming van een collectieve schikking. In de brief aan de Tweede Kamer van 23 oktober 2008 (Kamerstukken II 2008/09, 31 762, nr. 1) is als maatregel aangekondigd de invoering van een preprocesuele comparitie. De brief zegt daarover dat deze comparitie voor elk der partijen de bevoegdheid moet bieden om een in vroeg stadium de bijstand van de rechter in te roepen om hen behulpzaam te zijn bij het tot stand brengen van een collectieve regeling. De rechter kan de partijen tijdens een dergelijke comparitie assisteren bij de formulering van de belangrijkste geschilpunten en hen vervolgens stimuleren bijvoorbeeld via de inschakeling van een bemiddelaar tot overeenstemming te komen. De gedachte daarbij, zo zegt de brief, is ook dat een «onwillige» partij met tussenkomst van de rechter mogelijk eerder bereid zal zijn over een schikking te praten.

2. Al eerder is in het Eindrapport Fundamentele herbezinning de introductie van een verplichte preprocesuele comparitie voorgesteld. Zie W.D.H. Asser, H.A. Groen en J.B.M. Vranken, m.m.v. I.N. Tzankova, Uitgebalanceerd, Den Haag 2006, pp. 121-122. Volgens de rapporteurs kan een dergelijke comparitie voor twee doeleinden worden gebruikt: (i) voor het faciliteren van de totstandkoming van een collectieve schikking en, als deze uitblijft, (ii) ter voorbereiding en/of structurering van een eventuele collectieve actie. De rapporteurs merken op dat de rechter in een dergelijke comparitie bijvoorbeeld de benoeming van een mediator zou kunnen bevelen en met partijen de relevante rechtsvragen zou kunnen identificeren waarover overeenstemming bereikt zou moeten worden. Indien een collectieve schikking uitblijft, zou volgens de rapporteurs in een dergelijke comparitie een procesplan kunnen worden opgesteld waarin overeenstemming wordt bereikt over de weg naar de beëindiging van het geschil of de geschillen. Ook Tzankova bepleit in haar proefschrift een bevoegdheid voor één of beide partijen om in een vroeg stadium de bijstand van de rechter in te roepen ten einde en collectieve regeling tot stand te brengen. Zie I.N. Tzankova, Toegang tot het recht

bij massaschade, diss. UvT 2007, pp. 158-161. De rechter kan daarbij volgens haar assisteren bij de formulering van de belangrijkste geschilpunten en partijen vervolgens stimuleren om bijvoorbeeld via de inschakeling van een bemiddelaar het geschil geheel of gedeeltelijk buitengerechtelijk te beslechten.

3. Artikel 1018a strekt tot invoering van een dergelijke preprocesuele comparitie. Deze comparitie kan worden verzocht door een stichting of vereniging die in geval van een massavordering opkomt voor de belangen van de benadeelden en die ingevolge artikel 7:907 lid 1 BW bevoegd zouden zijn om de rechter te verzoeken om een WCAM-overeenkomst verbindend te verklaren. Dat impliceert dat verzoekende stichting of vereniging ook representatief dient te zijn ter zake van de belangen van de benadeelden (vgl. artikel 7:907 lid 3, onder f, BW). Tevens kan een dergelijke comparitie verzocht worden door de persoon of de personen die de schade hebben veroorzaakt of anderszins verantwoordelijk zijn voor de gebeurtenis of gelijksoortige gebeurtenissen waardoor een veelheid aan personen benadeeld zijn. Ook kunnen deze partijen gezamenlijk om een dergelijke comparitie verzoeken. De rechtbank is bevoegd om kennis te nemen van een dergelijk verzoek. Nadrukkelijk is niet bepaald dat het verzoek wordt behandeld door de kantonrechter, zodat deze wordt behandeld door de sector civiel. Zie Kamerstukken II, 2000/01, 27 878, nr. 3, p. 6. Dit impliceert dat partijen ook bij advocaat dienen te procederen (art. 79, tweede lid, Rv). Relatief bevoegd is de rechter van de woonplaats van de verzoeker of van één de verzoekers (art. 262 Rv.).

4. De preprocesuele comparitie biedt partijen en de rechter de gelegenheid om te bezien of een collectieve schikking kan worden getroffen dan wel om de verdere afhandeling van de zaak te bespreken. Het doel is om partijen te ondersteunen in buitengerechtelijke onderhandelingen, zodat zij zelf een vaststellingsovereenkomst kunnen sluiten. Zo kan tijdens de comparitie bijvoorbeeld aan de orde komen hoe partijen verder zullen trachten een vaststellingsovereenkomst te bereiken dan wel hoe de verdere wijze van behandeling van geschillen over de massavorderingen plaats zal vinden. Daarbij kan bijvoorbeeld de wenselijkheid van het aanspannen van een collectieve actie dan wel verwijzing naar mediation aan de orde komen. Afspraken dienaangaande worden ingevolge artikel 191, tweede lid, tweede en derde zin, Rv, wanneer een partij dat verlangt, met overeenkomstige toepassing van artikel 87, derde lid, Rv in een proces-verbaal vastgelegd.

5. Een preprocesuele comparitie heeft alleen zin indien alle betrokken partijen verschijnen. Het derde lid bepaalt daarom dat de verzoekers en de andere belanghebbenden die daartoe zijn opgeroepen, verplicht zijn te verschijnen. De verzoeker of andere partij die niet verschijnt, kan door de rechter worden veroordeeld tot vergoeding van de vergeefs aangewende kosten. Dit kunnen de volledige door de andere partijen vergeefs gemaakte kosten zijn. Vergelijk ook artikel 178 Rv. In de overige gevallen heeft de rechter ingevolge artikel 289 Rv. een discretionaire bevoegdheid om al dan niet een veroordeling in de proceskosten uit te spreken.

6. Omdat de rechter over voldoende informatie dient te beschikken om partijen in een preprocesuele comparitie van dienst te kunnen zijn, dienen partijen in het verzoekschrift onder meer een omschrijving te geven van de gebeurtenis of de gebeurtenissen waarop de comparitie betrekking heeft. Voorts dient omschreven te zijn wat de geschilpunten zijn en op welke punten de rechterlijke tussenkomst wordt verzocht.

De Minister van Veiligheid en Justitie,